

SZKOŁA ZDROWIA

Wprowadzanie elementów edukacji zdrowotnej
do programu nauczania szkół w slumsach Nairobi

RAPORT Z REALIZACJI PROJEKTU

Kenia / Nairobi

SZKOŁA ZDROWIA

Wprowadzanie elementów edukacji zdrowotnej do programu nauczania szkół w slumsach Nairobi

Opracowanie:

Katarzyna Tekień

Fotografie:

Katarzyna Tekień, Ilona Łowiecka -Tańska

Projekt graficzny:

Tomasz Jasnos, www.gs77.com

© Fundacja Partners Polska 2011

Fundacja Partners Polska

ul. Górnickiego 3 lok. 10A,

02-063 Warszawa

Tel. (22) 825 40 83, 409 53 83

e-mail: partners@fpp.org.pl

www.fpp.org.pl

Projekt "Szkoła zdrowia – wprowadzanie elementów edukacji zdrowotnej do programu nauczania szkół w slumsach Nairobi" był współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2011 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Dziękujemy wszystkim nauczycielom i nauczycielkom, uczniom i uczennicom szkół: Karura Forest, Highridge, Kasarini, Cheleta, Starkid i St. Philips za ogromne zaangażowanie we wszystkie działania projektu. Dziękujemy również współpracownikom oraz instytucjom i osobom, które okazały życzliwość naszej inicjatywie.

Szczególne wyrazy wdzięczności należą się **Alice Mungai**, bez której ten projekt nie mógłby się odbyć.

Spis treści

Kim jesteśmy.....	4
Kilka słów o edukacji w Kenii	5
Gdzie pracujemy.....	7
Działania.....	7
Projekt w liczbach.....	13
Kilka słów na zakończenie	15
Kenia - podstawowe fakty.....	16
Minisłowniczek swahili.....	III

KIM JESTEŚMY

Fundacja Partners Polska działa od 1997 roku. U podstaw pracy Fundacji leży przekonanie o wolności wszystkich ludzi i ich prawie do udziału w decyzjach dotyczących ich rodzin, społeczności i krajów.

Nieformalna szkoła podstawowa w slumsie Githogoro

Misją Fundacji jest budowanie zrozumienia między ludźmi, społecznościami i kulturami. Zespół Fundacji realizuje tę misję poprzez cztery główne programy:

1. Dialog i zrozumienie między ludźmi:
w tej części mieści się program mediacyjny oraz programy konsultacji i debat obywatelskich;
2. Pomoc międzynarodowa, w tym inicjatywy na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego i ekonomicznego lokalnych społeczności oraz rozwój edukacji;
3. Edukacja rozwojowa, której celem jest budowanie w Polsce zrozumienia dla potrzeb ludzi z innych stron świata;
4. Promocja nauki i jej osiągnięć jako warunku rozwoju społeczeństw.

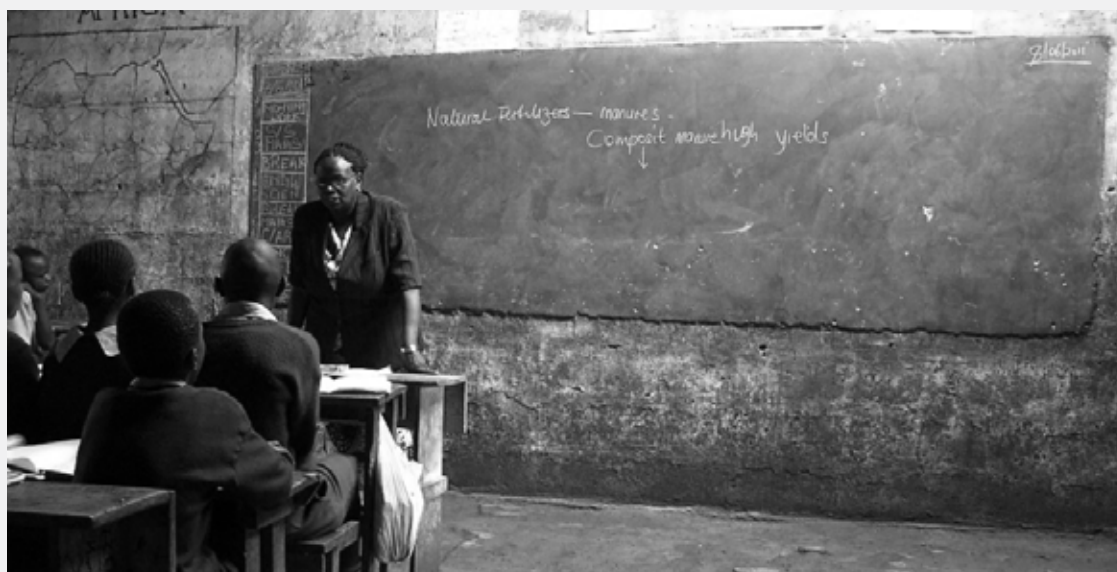
Fundacja realizuje projekty rozwojowe w Kenii od roku 2009, działając na rzecz:

- poprawy warunków infrastrukturalnych szkół zlokalizowanych w slumsach, a w szczególności zapewnienia dzieciom dostępu do urządzeń sanitarnych;
- wprowadzania do programu nauczania elementów edukacji zdrowotnej, by zwiększać świadomość dzieci na temat właściwych nawyków higienicznych i ochrony przed chorobami;
- poprawy jakości nauczania przedmiotów przyrodniczych poprzez stosowanie aktywnych metod przekazywania wiedzy z zakresu biologii, chemii i fizyki oraz wyposażanie szkół w pomoce naukowe;
- umożliwiania absolwentom szkół podstawowych kontynuacji nauki na poziomie szkoły średniej poprzez prowadzenie funduszu stypendialnego dla uczniów i uczennic ze slumsów.

W 2011 roku Fundacja Partners Polska we współpracy z kenijską organizacją Rotary Club of Karura przeprowadziła pilotażowy program „Szkoła zdrowia – wprowadzanie elementów edukacji zdrowotnej do programu nauczania szkół w slumsach Nairobi”. Celem przedsięwzięcia była poprawa jakości edukacji oferowanej dzieciom ze stołecznych slumsów Kenii. Projekt był współfinansowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej w 2011 roku.

KILKA SŁÓW O EDUKACJI W KENII

Darmową edukację na poziomie podstawowym wprowadzono w Kenii w 2003 roku. Z dnia na dzień do szkół zapisano aż 1,5 mln dzieci, na co państwowe placówki edukacyjne nie były przygotowane infrastrukturalnie. Do dziś ok. 18 000 szkół publicznych w całym kraju nie jest w stanie pomieścić wszystkich uczniów. Przepelnione klasy (w jednej sali przystosowanej do potrzeb 30 dzieci stłoczonych bywa aż 70 uczniów) oraz zbyt mała liczba nauczycieli (w szkołach, do których uczęszcza 1000 dzieci, pracuje zaledwie kilkunastu pedagogów) znacznie obniżyły jakość edukacji. Warunki, w których uczą się dzieci, również pozostawiają wiele do życzenia. Wsparcie rządu, które wynosi równowartość zaledwie ok. 50 PLN rocznie na każdego ucznia, nie wystarcza na zakup niezbędnych podręczników, mebli czy regularną konserwację infrastruktury. W rezultacie szkolne budynki, niektóre pamiętające jeszcze czasy kolonialne, są zapuszczone i zdewastowane. Brak też pomocy naukowych. Tylko 1% szkół publicznych w całym kraju posiada laboratoria przyrodnicze. Zamożniejsi rodzice posyłają dzieci do

Publiczna szkoła podstawowa Kasarini w Kiambu

prywatnych szkół podstawowych, gdzie czesne wynosi kilka tysięcy dolarów za semestr. Nie jest to jedyna alternatywa dla przepełnionych szkół publicznych. Wśród ubogiej części kenijskiego społeczeństwa niezwykle popularne stały się tzw. placówki nieformalne, zwane też niskokosztowymi szkołami prywatnymi. Placówki nieformalne zakładane są przez przedstawicieli lokalnej społeczności, głównie na terenie slumsów, i pobierają niskie opłaty za oferowaną tam edukację (od kilku do kilkunastu dolarów za semestr nauki). Brak jakiegokolwiek wsparcia finansowego od kenijskiego rządu oraz nieregularne wpływy z czesnego (wielu rodziców nie jest w stanie regularnie opłacać nauki swych dzieci) skutkuje katastrofalnymi warunkami infrastrukturalnymi. Szkoły nieformalne zlokalizowane są najczęściej w tymczasowych pomieszczeniach zbudowanych z desek, kilku arkuszy blachy falistej i siatek plastikowych.

Korytarz szkolny w St. Philip's School Mathare

Przerwa lekcyjna w Cheleta Primary

Brak toalet zmusza dzieci w wielu szkołach do wypróżniania się na otwartej przestrzeni. Warunki sanitarne panujące w wielu takich placówkach zagrażają zdrowiu dzieci. Wśród najmłodszych mieszkańców slumsów notuje się najwyższy odsetek zakażeń chorobami pasożytniczymi przenoszonymi z wodą: glistnicą, kryptosporydiozą, schistosomatozą i cholerą. Zły stan zdrowia i osłabienie odporności uniemożliwia dzieciom efektywną naukę. Zdobywaniu wiedzy nie sprzyja też poziom wykształcenia nauczycieli pracujących w placówkach nieformalnych. Kadra pedagogiczna składa się często z wolontariuszy, którzy ukończyli szkołę podstawową lub średnią. Tylko 12% nauczycieli z tych szkół ukończyło kolegia nauczycielskie, co jest minimalnym wymogiem podjęcia pracy w szkołach publicznych.

GDZIE PRACUJEMY

Stolica Kenii, którą zamieszkuje 3 mln osób, ma jeden z najwyższych wskaźników nierówności społecznej na całym świecie. Wskaźnik Giniego określający nierówności w dochodach danego społeczeństwa wynosi w Nairobi aż 0,59 i jest porównywalny z tym, jakim charakteryzował się Johannesburg w połowie lat 90., tuż po zakończeniu apartheidu. Najbogatsze 10% mieszkańców kenijskiej stolicy generuje aż 45.2 % dochodu, podczas gdy 10% najbiedniejszej części - zaledwie 1,6%. Mieszkańcy stołecznych slumsów to ponad 60% całej populacji miasta. Dzieci poniżej 12 roku życia stanowią ponad połowę mieszkańców slumsów i są najbardziej defaworyzowaną grupą w obszarze dostępu do edukacji i bezpieczeństwa sanitarnego w całym kraju.

Slums Mathare w Nairobi

DZIAŁANIA

Głównym celem projektu „Szkoła zdrowia” była poprawa jakości nauczania w szkołach podstawowych (nieformalnych i publicznych), do których uczęszczają dzieci zamieszkujące slumsy kenijskiej stolicy. Działania w Kenii podzielone zostały na dwa główne komponenty: infrastrukturalny i edukacyjny. W praktyce działania te oznaczały:

- remonty budynków szkolnych zapewniające dzieciom ze slumsów sprzyjające nauce otoczenie, które nie zagraża ich zdrowiu;
- wyposażenie nauczycieli w kompetencje w zakresie aktywnych metod nauczania przedmiotów przyrodniczych oraz pomoce naukowe umożliwiające zastosowanie zdobytej wiedzy podczas lekcji.

„Szkoła zdrowia” była obecna również w Polsce w postaci zajęć z edukacji globalnej - warsztatów dla szkół ponadpodstawowych na temat dostępu do edukacji w kenijskich slumsach.

CEL:

Poprawić warunki sanitarne dzieci w slumsach

- I. Wyremontowanie dla 6 szkół podstawowych w slumsach:
 - Cheleta Primary School to podstawowa szkoła publiczna, do której uczęszcza 800 dzieci ze slumsów Githogoro i Huruma. Cheleta przeszła generalną renowację w ramach projektu „Szkoła zdrowia”. Naprawy rozpoczęliśmy od 21 szkolnych toalet, które były całkowicie zablokowane, nie nadające się do użytku i stanowiące zagrożenie dla zdrowia dzieci i nauczycieli. Ekipa zatrudnionych przez nas lokalnych fachowców wycementowała również dziurawe podłogi w 11 salach lekcyjnych. Ciekące dachy i sufity w całej szkole zostały załatane i pomalowane. Do szkoły podłączyliśmy elektryczność, naprawiliśmy tamtejsze krzesła i ławki. Aby zabezpieczyć szkołę przed włamaniem, w oknach zainstalowaliśmy metalowe kraty. Niemalowany od lat budynek szkolny został wymalowany za zewnątrz i od środka.
 - Starkid School and Rescue Center jest nieformalną placówką edukacyjną zlokalizowaną na terenie slumsu Githogoro w Nairobi. Uczęszcza do niej 230 uczniów zamieszkujących ten właśnie slums. Nasza pomoc polegała na wyremontowaniu klepiska wszystkich sal lekcyjnych oraz zainstalowaniu szkolnej bramy.
 - W Kasarini Primary School, publicznej szkole podstawowej uczęszczanej głównie przez dzieci ze slumsów Dedegua i Githogoro, naprawiliśmy rozbite okna w 7 salach lekcyjnych.
 - W Highridge Primary School wyremontowaliśmy blok toalet dla dziewcząt, który nie funkcjonował od kilku lat.

Nowy dach w Cheleta Primary

Wyremontowana toaleta w Highridge

- W St. Philips School Mathare, niskokosztowej szkole prywatnej położonej w samym sercu slumsu Mathare, przykryliśmy betonowymi płytami ściek płynący szkolnym korytarzem, naprawiliśmy ciekący dach oraz wybetonowaliśmy podłogę sali lekcyjnej, gdzie odbywa się edukacja przedszkolna.
- Karura Forest Primary to publiczna szkoła, do której uczęszczają przede wszystkim najmłodsi mieszkańcy slumsu Mathare. W tej położonej w lesie Karura placówce wyremontowaliśmy ogółem 14 sanitariatów.

II. Walka z pasożytami:

- W początkowej fazie projektu przeprowadziliśmy badania przesiewowe na obecność pasożytów na grupie 100 uczniów i uczennic ze slumsów uczęszczających do 6 szkół objętych inicjatywą „Szkoła zdrowia”. Badania wykazały, że aż 66% z nich jest zakażonych amebą, pasożytem roznoszonym drogą fekalno-oralną. Oznacza to, że w wyniku niewłaściwego składowania ludzkich odchodów, zablokowanych i wylewających toalet, jedzenie spożywane przez dzieci zostało zakażone pasożytami znajdującymi się w fekaljach.
- Po otrzymaniu wyników natychmiast przeprowadziliśmy odrobaczanie wszystkich dzieci, nauczycieli i personelu szkół objętych projektem. Mimo że zalecane jest, aby dzieci w szkołach podstawowych przyjmowały leki na odrobaczanie regularnie dwa razy w roku, niektórzy uczniowie nie byli odrobaczani przez kilka ostatnich lat.

Starkid School and Rescue Center w Githogoro

Nowe okna w Kasarini Primary

CEL:

Zwiększyć kompetencje nauczycieli w zakresie nauczania przedmiotów ścisłych i wprowadzić elementy edukacji zdrowotnej do programu nauczania *Science*

- I. Szkolenie nauczycieli i przekazanie pomocy naukowych
 - Intensywne, pięciodniowe szkolenie z doświadczalnych metod nauczania przedmiotów przyrodniczych z elementami edukacji zdrowotnej, odbyło się w Nakuru, ok. 150 km od Nairobi. W szkoleniu wzięło udział 19 nauczycieli i nauczycielek pracujących na rzecz dzieci ze slumsów. Pedagodzy dowiedzieli się, jak treści z zakresu nauk ścisłych przekazywać dzieciom za pomocą eksperymentów, które wzbudzą ich fascynację i zainteresowanie. Istotnym elementem szkolenia były również warsztaty i wykłady na temat włączania edukacji o sprzyjających zdrowiu nawykach higienicznych do lekcji z biologii, chemii czy fizyki.
 - Przeszkoleni nauczyciele otrzymali przenośne laboratoria – zestawy pełne materiałów edukacyjnych umożliwiających przeprowadzenie doświadczalnych zajęć z nauk przyrodniczych z elementami edukacji zdrowotnej. Poza próbkami, magnesami i prostymi pomocami naukowymi, w skład przenośnych laboratoriów weszło 50 przedmiotów codziennego użytku (balony, wykałaczki, olej do smażenia, gumki recepturki) oraz skrypt z 15 propozycjami lekcji eksperymentalnych, które można przeprowadzić z ich użyciem.

Szkolenie nauczycieli w Nakuru

Doświadczalne lekcje w Kasarini Primary

II. Warsztaty dla uczniów

- Ok. 1800 uczniów ze szkół podstawowych w slumsach wzięło udział w lekcjach Science prowadzonych metodami eksperymentalnymi z użyciem przenośnych laboratoriów. Dzięki tym zajęciom dzieci nie tylko samodzielnie zbudowały model klatki piersiowej człowieka czy wirusa, ale również dowiedziały się, jakimi drogami przenoszą się pasożyty i jak się przed nimi skutecznie bronić.

III. Science Education Center

- Kolejnym etapem zwiększania kompetencji nauczycieli w zakresie aktywizujących metod nauczania przedmiotów ścisłych było otwarcie Science Education Center – pierwszego w Kenii laboratorium przyrodniczego dostępnego dla nauczycieli i dzieci ze slumsów. Science Education Center powstało w jednej z wyremontowanych klas w Karura Forest Primary. Lab został wyposażony w meble i pomoce naukowe: modele organów ludzkich, mikroskopy, tablice edukacyjne, odczynniki chemiczne i wiele innych materiałów, które wspomogą nauczanie biologii, chemii i fizyki.

Science Education Center w Karura Primary

Przenośne laboratoria do nauczania Science

CEL:

Zwiększyć wiedzę młodych ludzi w Polsce na temat edukacyjnych realiów w slumsach Nairobi

I. Warsztaty na temat dostępu do edukacji w slumsach

- 800 uczniów w szkołach ponadpodstawowych z całej Polski wzięło udział w zajęciach na temat szkolnej rzeczywistości panującej w slumsach Nairobi. Podczas warsztatów zastanawialiśmy się nad podobieństwami i różnicami życia młodych ludzi w Polsce i Kenii. Powstały też pierwsze pomysły, jak młodzież w Polsce może zaangażować się na rzecz zwiększania dostępu do wysokiej jakości edukacji na terenie kenijskich slumsów.

II. Dystrybucja materiałów edukacyjnych

- „Szkoła z blachy”, film dokumentalny na temat dostępu do edukacji w slumsie Mathare nakręcony przez zespół Fundacji Partners Polska, oraz przewodnik „Wędrująca szkoła” o sposobach nawiązywania współpracy z placówkami edukacyjnymi w krajach Południa i przechodzących transformację ustrojową został rozdystrybuowany wśród 200 nauczycieli szkół ponadpodstawowych w Polsce. „Szkoła z blachy” została również wyświetlona podczas festiwalu filmowego „HumanDOC” w Warszawie w dniach 16-17 listopada 2011 roku.

Szkolenie nauczycieli przedmiotów przyrodniczych w Nakuru

PROJEKT W LICZBACH

6 placówek edukacyjnych oferujących dzieciom ze slumsów Nairobi naukę na poziomie podstawowym zostało wyremontowanych.

6

Wyremontowano 37 zepsutych toalet.

37

2812 dzieciom i 80 nauczycielom zapewniono dostęp do funkcjonujących i higienicznych sanitariatów.

2812

19 nauczycieli zostało przeszkolonych z aktywnych metod nauczania przedmiotów przyrodniczych z elementami edukacji zdrowotnej.

19

6 szkół podstawowych otrzymało 25 zestawów przenośnych laboratoriów umożliwiających prowadzenie lekcji doświadczalnych z biologii, chemii i fizyki.

6

Ponad 1800 uczniów wzięło udział w innowacyjnych lekcjach z nauk przyrodniczych z elementami edukacji zdrowotnej.

1800

800 uczniów ze szkół ponadpodstawowych w Polsce wzięło udział w warsztatach na temat dostępu do edukacji w slumsach Nairobi.

800

Uczestnicy i uczestniczki szkolenia z doświadczalnego nauczania przedmiotów ścisłych

Uczniowie i uczennice Karura Primary

KILKA SŁÓW NA ZAKOŃCZENIE

Blisko roczny pobyt w Kenii związany z realizacją niniejszego projektu to jedno z najważniejszych doświadczeń zawodowych w moim życiu. Konfrontacja z różnicami kulturowymi (zawsze zaskakująca, często bolesna), barierami stojącymi na drodze do zdobycia wykształcenia, warunkami życia i nauki podważającymi godność ludzką, ale również podziw dla ogromnej determinacji Kenijczyków w dążeniu do zmiany, entuzjazmu związanego z poznawaniem nowych metod nauczania oraz radości czerpanej z każdego dnia – to tylko kilka z wielu elementów charakteryzujących pracę na rzecz zwiększania dostępu do edukacji w tym kraju.

To właśnie ta determinacja sprawia, że mimo wszelkich przeciwności wielu mieszkańcom slumsu udaje się przejść przez wszystkie szczeble edukacji, zdobyć dyplom i satysfakcjonującą pracę. Jednak, aby to się udało, niezbędne jest spełnienie trzech warunków. Pierwszy to odrobina szczęścia, na którego posiadanie bądź brak nie mamy wpływu. Drugi, pozostający w naszej mocy, to zapewnienie godnych i bezpiecznych dla zdrowia warunków nauczania. Trzeci warunek to zafascynowanie dzieci nauką, czego dokonać może tylko dobrze wykształcony nauczyciel stosujący angażujące i aktywizujące metody przekazywania wiedzy.

„Szkoła zdrowia” przyczyniła się do zwiększenia dostępu do wysokiej jakości edukacji blisko 3000 dzieci ze slumsów oraz ich szans na zdobycie wykształcenia i zatrudnienia. Pilotażowy projekt zakończył się sukcesem i w przyszłości obejmie kolejne placówki edukacyjne działające na rzecz najuboższych mieszkańców Kenii.

Katarzyna Tekień
kierowniczka projektu

KENIA

PODSTAWOWE FAKTY

Położenie:

region Afryki Wschodniej,
nad Oceanem Indyjskim

Stolica:

Nairobi

Powierzchnia:

580 367 km²

Liczba mieszkańców:

41 070 934

Waluta:

szyling kenijski (KES)

Podstawowe grupy etniczne:

Kikuyu (22%), Luo (13%), Luhya (14%),
Kalenjin (12%), Kamba (10%), Kisii (6%),
Meru (6%), inne ludy afrykańskie (15%),
Europejczycy, Azjaci i Arabowie (1%)

Języki:

swahili i angielski (języki oficjalne),
Kikuyu (7,18 mln), Kamba (3,96 mln),
Ekegussi (2,12 mln), Kimĩru (1,74 mln),
Dholuo (4,27 mln), Kalenjin (1,5 mln),
Oluluyia (1 mln)

Religie:

chrześcijaństwo (83%), islam (11,2%),
bezwyznaniowość (2,4%), animizm (1,7%),
inne (1,8%)

Przyrost PKB:

5% (2010)

PKB na jednego mieszkańca (PPP):

1725 USD (2010)

Stopa bezrobocia:

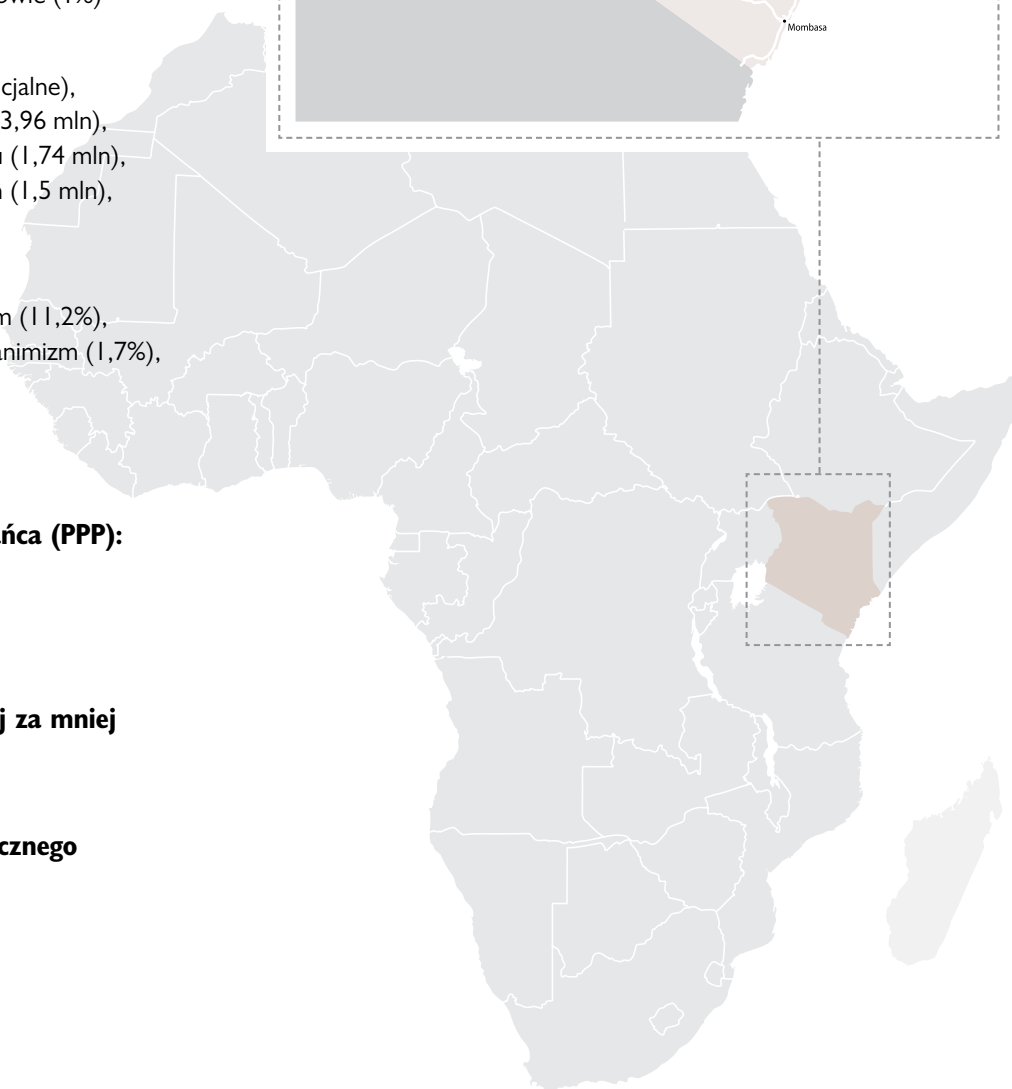
40% (2011)

**Procent populacji żyjącej za mniej
niż 2 USD dziennie:**

39,9% (2007)

**Wskaźnik rozwoju społecznego
(HDI):**

0,509 (2011)

MINISŁOWNICZEK SWAHILI

Dzień dobry – Habari ya asubuhi

Cześć - Hujambo

Jak się masz? – Habari yako?

Nie rozumiem – Sielewi

Witaj/Smacznego - Karibu

Dziękuję - Asante

Proszę - Tafadhali

Tak - Ndiyo

Nie - Hapana

Nie mówię w swahili – Siongei kiswahili

Dobranoc – Usiku mwema

Dobry wieczór – Jioni njema

Kenijczyk/Kenijka- Mkenya

Osoby i instytucje zainteresowane otrzymaniem bezpłatnej kopii filmu dokumentalnego „Szkoła z blachy” na temat dostępu do edukacji w slumsie Mathare w Nairobi prosimy o kontakt pod adresem: partners@fpp.org.pl. Do kontaktu z zespołem Fundacji serdecznie zapraszamy również wszystkich zainteresowanych wsparciem naszych działań w Kenii.

Projekt "Szkoła zdrowia - wprowadzanie elementów edukacji zdrowotnej do programu nauczania szkół w slumsach Nairobi" był współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2011 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Partners Polska. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2011. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

© Fundacja Partners Polska 2011